

VUODEN 2025 TALOUSARVION JA VUOSIEN 2026 - 2027 TALOUSSUUNNITELMAN LAADINTAOHJE

Sisällysluettelo

1. Aikataulu ja prosessin vaiheet
2. Tilinpäätös 2023
3. Talousarvio 2024
4. Talousarvio 2025 laatimisen lähtökohdat
5. Käyttötalous
 - 5.1 Toiminnalliset muutokset
 - 5.2 Toiminnalliset tavoitteet
 - 5.3 Raami
6. Investoinnit
7. Talousarvion tekninen toteutus
 - 7.1 Talousarvion rakenne
 - 7.2 Talousarvioesitysten teko
8. Liitteet

1. Aikataulu ja prosessin vaiheet

Vuoden 2025 talousarvion ja vuosien 2026 - 2027 taloussuunnitelman laadinta etenee seuraavassa järjestyksessä:

* Kh: talousarvion Raami toimitelimitäin	23.9.2024
* Lautakuntien talousarvioesitykset	31.10.2024
* Kaupunginvaltuuston seminaari	28.10.2024
* Kaupunginhallituksen käsittely	25.11. ja 3.12.2024
* Kaupunginvaltuuston käsittely	9.12. 2024
* Talousarvion täytäntöönpano-ohjeet	tammikuu 2025
* Lautakuntien käyttösuunnitelmien vahvistaminen	tammi-helmikuu 2025

2. Tilinpäätös 2023

Kaupungin tilikauden 2023 tulos oli 4,877 milj. euroa ylijäämäinen. Vuoteen 2022 verrattuna (3,301 milj. euroa) tulos parani noin 1,58 miljoonaa euroa. Toimintakatteen toteuma 31,17 miljoonaa euroa oli 0,2 miljoonaa euroa muutettua talousarviota parempi.

Tilikauden alussa kertynyttä ylijäämää oli yhteensä 5,57 miljoonaa euroa ja kertynyttä ylijäämää on tilikauden lopussa 10,45 miljoonaa euroa.

3. Talousarvion toteutuma VI 2024

Kaupunginvaltuusto on 18.12.2023 § 85 hyväksynyt vuoden 2024 talousarvion ja vuosien 2025-2026 taloussuunnitelman. Kaupunginhallituksen 8.1.2024 käyttösuunnitelmia koskevan päätöksen mukaisesti kaupunginhallitukselle ja valtuustolle toimitetaan neljännesvuosittain kaupungin talouden tilanteen yksityiskohtaisempi seuranta, jota täydentää talouden kuukausiraportointi hallitukselle.

Tilikauden alijäämä on kesäkuun lopussa 1,2 miljoonaa euroa. Koko vuoden talousarvion alijäämäksi on arvioitu 1,0 miljoonaa euroa.

Toimintakate on kesäkuun lopussa 2,1 miljoonaa euroa edellistä vuotta huonompi. Toimintakateen muutoksesta noin miljoona euroa selittää kuntaliitosavutusten poistuminen, mutta ulkoiset toimintakulut ovat nousseet noin 1,1 miljoonaa euroa. Tästä noin 0,5 miljoonaa euroa on henkilöstökulujen nousua. Talousarviossa 2024 koko vuodelle on varauduttu vajaan 1,5 miljoonan euron (noin 5 %) henkilöstökulujen nousuun vuoden 2023 toteumaan verrattuna.

Ulkoiset palvelujen ostot ovat noin 472 000 euroa edellistä vuotta suuremmat. Aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden kasvu on noin 177 000 euroa.

Vuoden 2023 alussa maksettiin pääosa nk. verohännistä, joten erityisesti tammi- ja helmikuun toteumat ovat edellistä vuotta merkittävästi pienemmät. Verotulot ovat kesäkuun lopussa 3,3 miljoonaa euroa edellistä vuotta pienemmät. Kuntaliiton toukokuisen veroarvion mukaan Kankaanpään verotulot tulisivat olemaan noin 28,7 miljoonaa euroa. Talousarviossa on ennakoitu 28,1 miljoonan euron verotuloja. Yleinen talouden kehitys ei kuitenkaan tällä hetkellä tue oletusta, että verotulot toteutuisivat ainakaan merkittävästi talousarviota parempina. Koko vuoden toteumaan vaikuttavat myös edellisten vuosien oikaisut. Arvion mukaan ne tulevat olemaan positiivisia tulo-vero- ja osalta ja ne tulevat olemaan negatiivisia kiinteistövero- ja osalta. Kiinteistövero- ja osalta aikaisempien vuosien oikaisu näkyy kesäkuun tuloslaskelmassa.

Valtionosuuksien taso putosi merkittävästi vuodelle 2024. Tässä vaiheessa vuotta ne ovat 0,7 miljoonaa euroa aiempaa pienemmät. Kokonaisuutena niiden ennakoitaan jäävän yli 1,6 miljoonaa euroa vuoden 2023 tasosta.

Kokonaisuutena kaupungin talous on tässä vaiheessa vuotta toteutunut 5,7 miljoonaa euroa edellisen vuoden vastaavaa ajankohtaa heikompana.

Vuosien ja kuukausien välisessä vertailussa on huomioitavaa, että vuoden 2023 tammi- maaliskuun toteuma oli kertaeristä johtuen täysin poikkeuksellinen. Vuoden 2023 kesäkuun alijäämä 4,9 miljoonaa oli samalla tasolla koko vuoden ylijäämän kanssa. Koska valtionosuuksien taso on tänä vuonna vuotta 2023 pienempi ja palkankorotukset tulevat voimaan kesällä, ennakoitetaan myös loppuvuoden toteuman olevan alijäämäinen.

Kaupungin alkuvuoden talouden toteuma ennakoi edelleen huonoa talouden toteumaa koko vuodelle. Toteuma on ennakoitun suuntaan ja alijäämä on kehittynyt heinäkuuta lukuun ottamatta tasaisesti vuoden aikana. Kehitys on vastaavan tyyppinen kuin muilla kunnilla. Talouden toteumaan edelleen uhkaa vielä talousarviota huonommasta toteutumasta. Kaupungin kaikissa toiminnoissa kiinnittää erityistä huomiota, että talouden toteumaa pystytään parantamaan ennakoitusta.

Sivistyslautakunnan alaisen tulosalueen toimintakate on kesäkuun loppuun mennessä 892 283 euroa suurempi kuin vuonna 2023, sen merkittävä nousu johtuu useasta eri tekijästä. Toimintakulujen osalta toteuma on 573 863 euroa suurempi kuin 2023. Toimintakulujen toteutumassa näkyy erityisesti palveluiden hintojen nousu niin sisäisissä kuin ulkoisissa palveluissa sekä vuokrien kohtominen. Vaihtuvina kuluina kotikuntakorvausmenojen osuudet vaihtelevat vuosittain kuten palvelusetelikulutkin. Henkilöstökulujen nousuun vuoteen 2023 verrattuna ovat vaikuttaneet tehty- työmääränsäätökäiset sekä valmistavan ja suomen toisena kielenä opetuksen kulut.

Tulosalueen arvion mukaan vuoden 2024 talousarvioon tulee syksyn aikana kuitenkin vielä vaikuttamaan tulosalueen tekemät toimenpiteet, joita käsitellään sivistyslautakunnan elokuun kokouksessa. Toimenpiteistä huolimatta tulosalueen kasvatusta ja opetus talousarvioon varatut määrärahat tulisivat tulosalueen arvion mukaan ylittymään. Vaikutukset talousarvioon käsitellään syksyn 2024 aikana, kun tehtyjen toimenpiteiden vaikutukset tarkentuvat.

Positiivisena muutoksena on kaupungin väkiluku, joka on kasvanut kesäkuun loppuun mennessä 82 henkilöllä.

Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli kesäkuun lopussa 10,8 % eli hieman vähemmän kuin vuoden vaihteessa (11,0 %). Työttömyysaste oli kuitenkin korkeampi kuin vuotta aiemmin (9,4 %).

Elokuun lopussa tilikauden alijäämä oli 1,4 miljoonaa euroa. Tilikauden alijäämä tässä vaiheessa ennakoit talousarviota heikompaa tulosta.

4. Talousarvion 2023 laatimisen lähtökohdat

Verotuloennuste

Tuorein kuntaliiton laatima kuntakohtainen verotuloennuste on saatu 24.9.2024.

Kunnallisverojen ansiotulovähennys on poistumassa vuoden 2025 alussa, mikä on huomioitu valtionosuuksien vähennyksenä. Ilman tätä muutosta verotulojen kehitys olisi hidasta ja vuoteen 2023 verrattuna negatiivista.

Verotuloennuste tuleville vuosille:

Kankaanpää

Yhteenvedo						
TILIVUOSI	2022	2023	2024**	2025**	2026**	2027**
Verolaji						
Kunnallisvero	40 389	20 973	20 963	21 297	22 239	22 632
<i>Muutos %</i>	-0,4	-48,1	-0,1	1,6	4,4	1,8
Yhteisövero	5 356	3 621	3 127	3 132	3 333	3 516
<i>Muutos %</i>	6,5	-32,4	-13,6	0,2	6,4	5,5
Kiinteistövero	4 322	4 467	4 734	4 710	4 710	4 710
<i>Muutos %</i>	1,8	3,3	6,0	-0,5	0,0	0,0
VEROTULO KIRJATTAVA	50 067	29 061	28 823	29 139	30 282	30 857
<i>Muutos %</i>	0,5	-42,0	-0,8	1,1	3,9	1,9

Valtionosuusennuste

Peruspalvelujen laskennallinen valtionosuustuloarvio perustuu valtiovarainministeriön loppukesällä 2024 tekemään kuntakohtaiseen valtionosuuslaskelmaan. Sotepalvelujen siirtolaskelmat vähentävät kuntien valtionosuuksia sekä talousarvio- että suunnitelmavuosien aikana.

Opetus- ja kulttuuriministeriön kautta tuleva valtionosuus on arvioitu saman suuruisena kuin vuonna 2024.

Henkilöstömenot

Voimassaolevat virka- ja työehtosopimukset päättyvät vuonna 2025. Henkilöstömenot on arvioitu raamisissa 3 %:n korotuksin vuoteen 2024 verrattuna. Laskenta on tehty huomioiden kuitenkin kaupunginhallituksen säästöpäätökset.

Talousarvion laadinnan lähtökohtana on kaupungin henkilöstömenojen lasku, jolloin esitysten ei tule sisältää henkilöstön kasvua

Vuonna 2025 henkilöstökustannukset nousevat arviolta 3 prosenttia verrattuna vuoteen 2024. Kyseessä on arvio, koska palkkaratkaisu 2025 tulee tilikauden 2025 aikana. Palkat syötetään Raintanceen muut palkat kohtaan.

Kankaanpää

TULOSLASKELMA 2025 ja suunnitelma 26-27

	TA 2024	2025 Raami	2026	2027
TOIMINTATUOTOT				
Myyntituotot	9 458 599			
Maksutuotot	601 400			
Tuet ja avustukset	1 157 983			
Muut toimintatuotot	2 948 722			
	14 166 704			
Valmistus omaan käyttöön	241 360			
TOIMINTAKULUT				
Henkilöstökulut	-30 255 501			
Palvelujen ostot	-10 620 746			
Aineet,tarvikk,tavarat	-4 127 636			
Avustukset	-2 095 000			
Muut toimintakulut	-1 100 405			
	-48 199 288			
TOIMINTAKATE	-33 791 224	-36 995 000	-37 030 952	-37 549 092
* sisältää tasapainotusohjelmaa		1 369 155	2 248 155	2 594 155
Verotulot	28 105 000	29 282 000	30 303 000	30 924 000
Valtionosuudet	8 809 269	10 069 680	10 000 000	10 000 000
Rahoitustuotot ja -kulut	494 410	274 500	75 000	65 000
Korkotuotot	127 700	120 000	100 000	100 000
Muut rahoitustuotot	1 221 710	950 000	800 000	800 000
Korkokulut	-850 000	-790 000	-820 000	-830 000
Muut rahoituskulut	-5 000	-5 500	-5 000	-5 000
VUOSIKATE	3 617 455	2 905 680	3 422 048	3 504 908
Poistot ja arvonalentumiset				
Suunn.mukaiiset poistot	-4 680 000	-4 600 000	-4 670 000	-4 700 000
Arvonalentumiset				
Satunnaiset erät				
TILIKAUDEN TULOS	-1 062 545	-1 694 320	-1 247 952	-1 195 092
Poistoeron lisäys/vähennys	12 817	12 817	12 817	12 817
TILIKAUDEN YLI/ALIJÄÄMÄ	-1 049 728	-1 681 503	-1 235 135	-1 182 275
Kumulatiivinen ylijäämä	9 398 850	7 717 347	6 482 212	5 299 937
Ilman tasapaino-ohjelmaa		2025 Raami	2026	2027
TILIKAUDEN YLI/ALIJÄÄMÄ		-3 050 658	-3 483 290	-3 776 430
Kumulatiivinen ylijäämä		6 348 192	2 864 902	-911 528

5. Käyttötalous

5.1. Toiminnalliset muutokset

Tuloyksiköiden tulee esittää toteutettavat toiminnalliset muutokset. Mikäli toiminnalliset muutokset vaikuttavat muiden tulosalueiden toimintaan, tulee niistä keskustella ja sopia asianosaisten kanssa ennen päätöksentekoa. Toiminnallisissa muutoksissa tulee etsiä synergiaetuja, taloudellisuutta ja tehokkuutta koko kaupungin näkökulmasta tarkasteltuna.

5.2. Toiminnalliset tavoitteet

Toiminnalliset tavoitteet, jotka annetulla määrärahalla tulee saavuttaa, on esitettävä selkeästi yksilöityinä. Ne ovat valtuustoon nähden sitovia.

Valmistelussa tulee huomioida, että kuntalain 110 §:n mukaisesti talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa. Lähtökohtana tulee olla, että tulosalueiden ja tytäryhtiöiden toiminnalliset tavoitteet ovat johdettavissa valtuuston 11.6.2022 § 43 hyväksymästä strategiasta.

Tavoitteiden valmistelussa on kiinnitettävä erityisesti huomiota siihen, että ne ovat kuntalaisten kannalta olennaisia, selkeitä, kysyntään vastaavia, vaikuttavia sekä yksiselitteisesti ja helposti todettavia ja mitattavia. Toiminnalliset tavoitteet voivat olla määrä-, laatu-, taloudellisuus- ja **tuloksellisuustavoitteita**. Tuloksellisuus tarkoittaa kunnan kykyä onnistua palvelujen järjestämisessä taloudellisesti vaikuttavuuden, palvelun laadun, toimintaprosessien sujuvuuden sekä henkilöstön aikaansaannoskyvyn suhteen.

Talousarvioon tulee esittää tuloksellisuustavoitteet, jotka asetetaan tuloyksiköittäin.

Asetettavien tavoitteiden toteutumista kuvaamaan on asetettava mittarit, joiden perusteella voidaan todeta tavoitteiden saavuttaminen tilivuoden aikana ja erityisesti sen lopussa. Tavoitteiden tulee kuvata haluttua tulosta, ei niinkään tekemistä. Tavoitteet ovat sitovia ja niiden toteutumista seurataan koko vuoden ajan ja erityisesti tilinpäätöksessä.

Jokaiselle tuloyksikölle tulee asettaa selkeät tulostavoitteet sekä tavoitteiden toteutumista kuvaavat mittarit.

Informaatiotietoina tuloyksiköittäin voidaan - ja on syytä - esittää kysyntä- ja laajuustietoja, jotka eivät siis ole tavoitteita eivätkä tavoitteiden toteutumista kuvaavia mittareita.

Lisäksi jokaisen tuloyksikön kohdalla esitetään palvelukokonaisuudet, joista tuloyksikkö muodostuu. Palvelukokonaisuuksien osalta sisältöä tulee avata karkealla tasolla mihin määräraha käytetään ja mitä pitää sisällään.

5.3. Raami

Käyttötalouden menojen ja tulojen erotus eli **toimintakate** on tuloslaskelmaraamissa

- 36.995.000 euroa

Tämä kokonaisnettomenoraami jaetaan eri tuloyksiköiden kesken niin, että jokainen tuloyksikkö saa vuoden 2023 talousarvion **laadinnan ohjeeksi sitovan nettomenojen kokonaismäärän eli nettomenoraamin**.

Talousarvioesitykset tulee laatia siitä näkökulmasta, että toiminta sopeutetaan käytettävissä olevaan rahamäärään. Tämän johdosta tehtävät toiminnalliset muutokset taloudellisine vaikutuksineen tulee esittää konkreettisesti.

Nettoraamit tulosalueittain

	TA 2022	TA 2023 raami
Hallinto- ja henkilöstö	-1 830 218	-2 670 000
Kehitys	-454 013	-177 000
Elinkeinot	-583 092	-604 000
Talous	-1 131 537	-1 157 000

Perusturva *	-31 039 052	
	Raami	* tästä tasapainotusta
Elinkeino- ja konsernipalvelut	-5 550 000	-334 792
Hallinto- ja tukipalvelut	-1 950 000	-213 866
Varhaiskasvatus	-7 460 000	-184 040
Opetus	-18 005 000	-156 441
Kulttuuri	-1 245 000	-62 043
Vapaa-aika	-1 940 000	-6 257
Kaupunkisuunnittelu	-300 000	-215 502
Rakennettu ympäristö	-50 000	-120 271
Ympäristöpalvelut	-495 000	-5 944
	-36 995 000	-1 299 155,00

5.4. Henkilöstömenot

6. Investoinnit

Poistosuunnitelman mukainen pienhankintaraja on **10.000 euroa**. **Alle tämän euromäärän jäävät hankkeet käsitellään käyttötaloudessa eikä niistä lasketa poistoja, vaan ne jäävät kokonaisuudessaan ao. vuoden menoksi.**

Jokainen investointihanke on perusteltava sekä esitettävä hankkeen vaikutus käyttötalouteen; x euroa käyttömenoja alentava/lisäävä vuositasolla. Myös mahdolliset työsuojelulliset tai muut vastaavat perustelut on aina muistettava esittää. Suuret investoinnit, jotka toteutetaan usean vuoden aikana, esitetään koko toteutusajalta eri vuosien kustannuksina. Investointiesitykset tehdään kolmeksi vuodeksi eli 2025 - 2027 käyttäen pohjana voimassaolevan taloussuunnitelman investointiosaa.

7. Talousarvion tekninen toteutus

7.1. Talousarvion tekninen rakenne

Talousarvion rakenne on sama kuin vuonna 2024, mutta organisaatorakenne vastaa kaupungin organisaatiota 2025. Pohja on excel-muodossa ja siihen on lisättävä mittarit ja kysyntä/laajuustiedot.

Jokaisen tulosyksikön kohdalla esitetään

- palveluajatus
- strategiasta johdetut valtuustoon nähden sitovat toiminnalliset tavoitteet
- tulosalueen sitova määräraha, joka on toimintakate, lisäksi esitetään tuotot ja kulut erikseen tiliryhmittäin
- tavoitteiden toteutumista kuvaavat mittarit
- kysyntä- ja laajuustiedot
- toiminnan painopistealueet suunnittelukaudella esitetään palvelukokonaisuuksien kohdalla
-

7.2. Talousarvioesitysten teko

Talousarvioesitykset **euromääräisiltä osiltaan laaditaan Raindance-ohjelmaan tileittäin ja kustannuspaikoittain ja kustannuspaikasta riippuen tarvittaessa toiminta ja kohdetasolla**. Käyttötalouden suunnitelmavuodet 2026 – 2027 viedään ohjelmaan keskitetysti rahatoimistossa. Näin muodostuu alustava talousarvion käyttösuunnitelma. Raindanceen tallentamisessa tulee hyödyntää 6.9.2024 koulutuksen materiaaleja. Tallennuksessa tulee varmistaa tallennetaanko oma talousarvio, kustannuspaikkatasolle vai toiminta/kohdetasolle. Tämän voi tarkistaa organisaatorakenne-excelistä, joka löytyy T:/tekstit/SIIRTO/TA 2025 kansioista. Lisätiedot Ari Virolainen, Tarja Särkijärvi tai Anne-Mari Riihimäki.

Uuden kirjaussuunnitelman mukaiset kustannuspaikat euromäärineen on ohjelmassa konvertoitu tasolla TA2024 ja

raami 2024.

Sisäiset laskutuserät: sisäisiä eriä laskuttavat (tilapalvelu, siivous, ruokahuolto, tietohallinto) ilmoittavat laskutuskohteet rahatoimistoon, jossa ne keskitetyksi kirjataan ao. kustannuspaikoille ja täsmäytetään.

Käyttötalouden **sitovat toiminnalliset tavoitteet** ja niitä kuvaavat mittarit esitetään laadittuun pohjaan **tulosyksiköittäin valtuustotasolla**.

Investointiesitykset perusteluineen tehdään niitä varten olevalla lomakkeella.

Talousarvion koontivaiheessa esitykset kootaan yhdeksi kirjaksi.

Toiminnalliset tavoitteet -esitykset voi täyttää suoraan valmiiseen pohjaa **noutamalla pohjan**

- käyttötalous T:/tekstit/SIIRTO/TA 2025/
- investoinnit T:/ tekstit/SIIRTO/TA 2025

ja **tallentamalla valmiit** esitykset

- käyttötalous T:/tekstit/SIIRTO/TA 2025/**Lautakuntien esitykset 2025/**
- investoinnit T:/ tekstit/SIIRTO/TA 2025/**Investointi esitykset/**

Lautakuntien talousarvio- ja taloussuunnitelmaesitykset on laadittava ehdottomasti

viimeistään 31.10.2024

Kankaanpään kaupunginhallitus

Mika Hatanpää
kaupunginjohtaja

Ari Virolainen
talousjohtaja